

רוצים אבל לא יכולים

המקור לבעיות בקריאה עלול להיות בקושי שהיה לילד ברכישת השפה. השיטה הסמיופונית חוזרת עם הילדים אחורה ומתקנת את הטעויות

ב-7 שנים

באסיפת ההורים הראשונה שלנו כהורים כתבה המורה מיכל על הלוח ארבעה סימנים זה לצד זה: עיגול, ריבוע, איקס ומשולש. "כאן כתוב שלום", הודיעה. "ומה כתוב כאן?" שאלה כשצירפה זה לצד זה את העיגול והמשולש: "נכון, אבא של תום. כתבתי 'שלום ביתה א'". ככה, בערב, מול הלוח הירקרק ומיכל המורה נזכרו 50 ומשהו הורים מקופלים על כסאות קטנים איך זה ללמוד לקרוא.

"הקריאה אינה יכולת מולדת", אומרות ד"ר שרי שניידר, מתמחה בחינוך מיוחד ובדיסלקסיה וגלית בסוק, בעלת תואר שני בחינוך עם התמחות בקריאה ובלקנות למידה ממרכז קורן (סניפים בגבעתיים, בנתניה ובקריית מוצקין). "כדי ללמוד לקרוא אנו זקוקים לכישורים מתאימים: שמיעה, ראייה זיכרון ושפה. לימוד הקריאה הוא משימה קשה, ובכל זאת, רוב הילדים מצליחים להשתלט עליו. אחוז מסוים של ילדים מתקשים לפצח את הצופן ולהשתלט על

סימנים מוקדמים

- קיימים סימנים שונים שעשויים להעיד על קושי לפני שהילד מגיע לבית הספר:
  - ילדים שהתחילו לדבר בגיל מאוחר מאוד עם שיבושי מלים רבים.
  - ילדים איטיים מבחינה מוטורית.
  - ילדים שמתקשים להיזכר במידע.
  - ילדים ש"המלים בורחות להם" (במקום "תן לי את העיפרון", הם יגידו, "תן לי את זה").
  - ילדים שמתקשים להגדיר צבעים ולקרוא לצבעים בשמותיהם.
- בבית הספר:**
  - אחד הסימנים הבולטים ביותר לקושי של ילד בבית הספר, הוא שהילד אינו נהנה מחוויית הלימוד, ילד שמתנגד מאוד ללכת לבית הספר, שבוכה מול המחברת, שלא מצליח למלא הוראות, כל אלה צריכים להדליק אורות אדומים אצל ההורים והמורים.

מלאכת הקריאה. לקשיים אלה, הנקראים קשיים מסוג דיסלקסיה, אין קשר לאינטליגנציה וליכולות אחרות של הילדים. הקריאה נמצאת במרכז במוח שאינו קשור לאינטליגנציה אלא לפונולוגיה (היגוי) ולזיכרון ברצף, על כך מורים מחקרים בנושא הדיסלקסיה.

"לעתים קרובות הקושי בתחום הקריאה שמגלה התלמיד בכיתה א' או ב' נובע מקושי בשלב מוקדם ברכישת השפה", מסבירה בסוק. "תהליך הקידוד השגוי שהילד או הילדה עורכים מתברר רק בכיתה א' או מאוחר יותר, אבל הבסיס לקושי מתפתח מוקדם יותר".

איך זה מתבטא בכיתה א'?

"הילד אינו מצליח לכתוב מלים לפי צלילי שמע או לערוך את החיבור שבין סמל לצליל. מי שמתקשה בקריאה מתחיל לצבור פער לימודי בכל המקצועות. ילדים שרכשו את כלי הקריאה בכיתה א' ותחילו להתקדם במהירות בכל תחומי הלימוד, ומי שנתקע בשלב לימוד הקריאה מתחיל לצבור פער לימודי כולל, שהולך וגדל עם הזמן".

במכון קורן מיישמים שיטה הנקראת "השיטה הסמיופונית", שיטה שפיתח רופא ופסיכואנליטיקן צרפתי בשם ד"ר בלד. מטרת הטיפול היא להתמקד בתשתית השפה. כאמור, ההנחה היא שתהליך התפתחות תשתית השפה של מי שמתקשה בקריאה לא הושלם ושבאותו תהליך ראשוני, שהתרחש בגיל מקודם מאוד, חל שיבוש או ערפול של היסודות. לשיטתו של ד"ר בלד, כדי להשתלט על טכניקת הקריאה יש לחזור אחורה ולבסס יסודות פונולוגיים איתנים.

"השיטה הקונבנציונלית מתייחסת לקושי של הילדה או הילד", אומרת ד"ר שניידר. "השיטות הרגילות משקיעות מחשבה רבה ויצירתיות, אבל לרובן אותה גישה: אף שלילד יש קושי להבין מה זה 'בה', מבקשים ממנו לחזור ולהגיד שוב ושוב את ההברה. דומה כי שינון כללי הדקדוק מקדם את הילד הדיסלקטי במידה מסוימת אך לא פותר את הבעיה ואינו נוגעות בבסיס הקושי".

ד"ר שניידר ובסוק אומרות כי השיטה של ד"ר בלד מתייחסת למקור הקשיים הדיסלקטיים ומאפשרת שחזור ובנייה מחדש של היסודות האוטומטיים של השפה.

המטרה הראשונה בטיפול היא להגיע אל מה שנקרא "שפת בבל", שפה שבה הצלילים הם נטולי משמעות. החזרה לשפת בבל מאפשרת לשחזר את בניית היסודות של השפה ולהגיע בסופו של דבר, במהירות רבה יותר, לקריאה יעילה.

התהליך נעשה במרכזי קשב, במעין מעבדה לשונית, בעזרת מכשיר מיוחד, לקסיפון שמו, העובד על שינוי תדרים של שמע.

"המכשיר קשור למיקרופון ואוזניות המונחות על ראש הילדה או הילד ומאפשרות למטופל להאזין לקולו או לשמוע דרך האוזניות את מה שמוקלט מלכתחילה ומועבר אליו בעזרת הקלטות.

המכשיר מפרק את המלים להברות ולצלילים, מאפשר למטופל להאזין תחילה לקול הפרמטרי, כלומר לשפה רק מן הצד האקוסטי שלה. הוא מדגיש את המבנים האינטואיטיביים של השפה: המלודיה, המקצב, האינטואיציה והעוצמה".

בשלב הראשונים של הטיפול בילדים במרכז הקשב שומעים רק פירוק של מלים. המכשיר מתערב ושובר את השפה ומחזיר לילד רק את הפרוזודיה של השפה: צלילים שונים, גבוהים או נמוכים. כך משחזר הילד את התהליך הטבעי של רכישת השפה. בזמן ההאזנה הילד מצייר, משחק, עסוק בפעולות שטוב לו לעשות. בשלב הזה הוא אינו כותב, אינו קורא ואינו רואה מלים. בחלק השני של המפגש הילד חוזר על

צלילים וצמדי מלים ובהמשך גם על משפטים שלמים שהוא שומע. רק כעבור כארבעה חודשים הוא מקבל לידו לראשונה ספר, שאותו הוא קורא יחד עם קריין (המושמע לו בקלטת). בשלב האחרון של הטיפול הילד קורא קריאה חופשית בקול וספר שהוא בוחר ושומע את עצמו במנגל אודיופונטי. לקראת סיום הטיפול עובדים על שיפור מיומנות הכתיבה והכתיב. הגישה הסמיופונית משלבת שיחות משפחתיות ואישיות. מטרת השיחות לעודד ולתמוך בילד לקוי הלמידה ובמשפחה, לסייע לו להאמין בכוחותיו ולהפחית בהדרגה את התלות.

"הטיפול הסמיופוני כולל מפגשים דו שבועיים", מסבירה ד"ר שניידר. "משך המפגש כשעה. כל מפגש מודרך משתי פעילויות שונות והטיפול כולו כולל בין 80 ל-150 מפגשים".

ד"ר שניידר מנדבת כמה עצות להורים לילדים בעלי לקווי למידה:

"אל תכריחו את הילדה או הילד לקרוא. באופן טבעי אנו נוטים להימנע מדברים שקשים לנו. אם נכריח את הילד לקרוא, עלולה להתפתח דינמיקה שלילית. הקריאה מעייפת מאוד את הילד הדיסלקטי, קשה לו והיא לא מעניינת אותו. לעומת זאת, חשוב להקריא לו ספרים, קטעי עיתון וכן חומר המתאים לרמת הגיל שלו ואפילו ברמה גבוהה יותר, כדי לאפשר לו הנאה מחוויית הקריאה ולהעשיר את שפתו.

"חשוב לטפח כישורים אחרים של הילדה או הילד שאינם קשורים לקריאה, ולתת חיוקים חיוביים על הצלחות. לא למונע ממנו דברים שהוא אוהב (לא להעניש: אם לא תגמור לקרוא את העמוד, לא תלך לחוג שחייה), לתת לו להיות אחראי על משימות שאותן הוא יכול לבצע, לשדר אמונה בכוחותיו ובאישיותו ולתמוך בו. חשוב מאוד שזוהי עיסוק בבעיה של הילד לא יהיה העיסוק המשפחתי המשותף היחיד. "חשוב לזכור: לחץ לא עוזר. לילד יש בעיה שהוא אינו אשם בה. יש לעזור לו ולהקל עליו".

- כאשר ילד מתקשה לכתוב על פי צלילי שמע, ייתכן שהבעיה היא ברכישת השפה.
- שיטת הטיפול הסמיופונית חוזרת עם הילד לתשתית השפה ומתקנת את הטעויות.
- כאשר הבסיס איתן, משתפרת במהירות רכישת הקריאה.
- כל טיפול כולל בין 80 עד 150 מפגשים.